

Kluby s nízkym prahom

.mirka Gúčíková

Kluby dostupné pre všetkých, tzv. nízkoprahy, sa nachádzajú po celom Slovensku. Na štyroch príkladoch z Bratislavy vám ukážeme ich rôzne odtiene, ale rovnaký cieľ. Cez voľnočasové aktivity poskytnúť deťom a mladým podporu, prevenciu a poradenstvo.

nízkoprahy sú tu pre deti a mladých ľudí, ktorých nezachytia iné programy a inštitúcie, na dôvode nezáleží. Možno pre nedostatok financií na platenie krúžkov, možno preto, že dieťa nechce pravidelnú voľnočasovú aktivitu. Majú svoj význam v rómskych osadách, na sídliskách, uprostred hlavného mesta aj na dedine. Sú dôležité pre deti, čo doma nemajú ani jedinú hračku, ale aj pre tie, čo majú 50-eurové vreckové.

.platení za postávanie v teréne

Na Ambroseho ulici ma otvorenými dverami víta nízkoprahový klub Kaspian. Stolný futbal pri vstupe, funkčne zariadená miestnosť s neprehliadnutelnou lezeckou stenou a rôznymi hrami, tri ďalšie malé izby. Jedna s počítačom, ďalšia VIP – so sedením prispôbeným na rozhovory a kancelária pre pra-

covníkov. Nepredstavujte si nič veľké, rozloha celého klubu je okolo 90 m², a aj tak sa tam počas otváracích hodín zahrá aj 30 detí.

Nízkoprahový klub nie je herňa ani centrum voľného času. Ten prívlastok znamená dostupný, otvorený, bez fyzických alebo psychických bariér. Deti prichádzajú samy. Nepotrebujú súhlas rodiča, ani aby ich niekto zapísal. Za pobyt v klube sa neplatí. Dieťa má v klube voľnosť a možnosť výberu. Zvaliť sa na gauč a počúvať hudbu, hrať niektorú z hier, stretnúť sa s kamarátmi, ktorí si prídu zahrať ping-pong. Prichádzajú rôzne skupinky detí zo sídliska od 8 do 21 rokov a miesto je prispôbené tomu, aby každé dieťa mohlo nájsť niečo pre seba.

Jediným obmedzením sú otváracie hodiny a pravidlá. Tie sú zamerané na bezpečnosť a slušné spolunažívanie – nenadávať, neničiť

veci, nebiť sa. Obmieňajú sa podľa potreby a v diskusiiach s deťmi.

Nízkoprahy majú byť dostupné pre komunitu, ktorú chcú osloviť. Pre Kaspian sú to deti a mladí, ktorí vyrastajú v Petržalke. Aby ich oslovili čo najviac, robia terénne služby. Chodia na bicososové ihrisko a do skateparku. Postávajú, nadväzujú rozhovory. „Nie je to divné, keď tam tak postávate?“ pýtam sa. Zuzka Milátová sa smeje: „Nám je to väčšinou viac divné ako deckám. Ale môže to byť dobrá téma na začatie rozhovoru o našej práci. Spýtajú sa, či mi aj platia za to, že tu postávam a rozprávam sa. A ja im poviem, že sa za tým skrýva oveľa viac a treba na to aj vysokú školu.“

Kaspian sleduje „vlnu trendu“, keď deti niečo zaujíma, chcú si to vyskúšať, vyjadriť sa k tomu. Takto sa dostali aj ku grafiti. Martin Simon, sociálny pracovník v Kaspiane, vysvet-

Skatepark na Markovej ulici v Petržalke udržiavajú a zveľadujú pracovníci nízkoprahového klubu Kaspian spolu s jeho mladými návštevníkmi.

luje: „My nerobíme s grafitákmi, aby sme podporili ich talent, ale hlavne preto, že sa cez grafiti chcú prejaviť. Dáme im možnosť vyskúšať si to v bezpečnom prostredí.“ Pritom vznikajú situácie a rozhovory, keď sa mladí môžu veľa naučiť. Napríklad vyhľadávať legálne plochy, rokovať s úradmi, zorganizovať výjazd na výstavu street art umelca. Rozhovory majú prevenčný charakter, mladí sa učia aj zo skúseností rovesníkov, nemusia si všetko odžiť sami: „Jaro sa včera tagol do 95-ky (autobus – pozn. autora).“ „Jaro, čo sa stalo potom?“ „Jeden chlapík mi vynadal, že ničím majetok.“ „A čo ty na to?“ „Cítil som sa trápne, hneď som radšej vystúpil.“

„Deti sa potrebujú viac rozprávať ako naplniť čas aktivitami. Ale samy na to neprídu. Nevedia reflektovať, že majú nejaký problém,“ hovorí Zuzka Milátová. „Prerozprávaním problémy riešia a pracovníci im dávajú aj pohľad, ktorý by medzi rovesníkmi nedostali.“ Napríklad sa spýtajú, čo bolo po tom, keď odznel super stav po droge. Preberajú problémy v škole, záškoláctvo, ale aj rozvody rodičov, lásky a vzťahy. To, čo dieťa potrebuje, hľadajú pracovníci cez aktivity a spoločné trávenie času. Poskytujú bezpečné prostredie, kde sa dajú znížiť riziká. V rozhovoroch učia, ako rizikám odolať, ako napríklad povedať dilerovi nie. Rozširujú možnosti ich voľby.

„A čo rodičia?“ pýtam sa Maťa, „ako na vás reagujú?“ „Popravde,“ hovorí, „do kontaktu

s rodičmi sa dostávame zriedka. Väčšinou sa s nimi stretávame, keď organizujeme komunitné aktivity alebo keď s deťmi organizujeme výlety. Prídu sa pozrieť a sú veľmi milí, vďační a prekvapení. Čudujú sa, že taká iniciatíva na Slovensku vôbec existuje.“

desať rokov stability a trpezlivosti

Nízkoprahové zariadenia sú na Slovensku už od roku 2004. Vtedy Nadácia mládeže Slovenska (dnes Intenda) otvorila grantový program Znižujeme prahy a priniesla metodiku dostupnosti z Česka. Zároveň poskytla záujemcom vzdelávanie v tejto oblasti. Tam sa začala formovať skupina nadšencov, začali vznikať nízkoprahové zariadenia. „Z tejto skupiny sa vyformovala dnešná Asociácia nízkoprahových programov pre deti a mládež,“ vysvetľuje Petra Hricová, ktorá je na čele Asociácie a tiež vedie nízkoprahový klub organizácie Ulita na sídlisku Kopčany.

Programy sú u detí obľúbené a v podstate majú plné stavy. Ale mnohým chýba podpora. Často aj zo strany samosprávy, hoci práve pre komunitu sú jasným benefitom. Petra tiež upozorňuje, že donori – samospráva, nadácie aj súkromný sektor – vyžadujú neustále inovácie: „Keď budeme donekonečna podporovať len niečo nové, stratí sa kontinuita v tom, čo už funguje,“ hovorí. Práve tieto programy potrebujú stabilitu a trpezlivosť. Dôvera je pri nízkoprahovej práci najdôlež-

tejšia. Petra hovorí, že oproti centrám voľného času majú nízkoprahové výhodu flexibility pri zmene programu podľa potrieb komunity. Z vlastnej skúsenosti Petra uvádza príklad z Ulity. Po otvorení klubu sa v Kopčanoch začali venovať cieľovej skupine mladých od 15 rokov. Prax však ukázala inú potrebu. Dnes do klubu chodia deti už od 5 rokov, dôležitou aktivitou je doučovanie a predškolská prípravka. Ulita si tiež uvedomila, že ak chcú skvalitniť život ľudí na sídlisku, musia sa venovať aj verejnému priestoru. Už 4 roky sa spolu s obyvateľmi Kopčianskej snažia budovať športové ihrisko.

alternatíva zábavy v centre

Na upršanей Obchodnej sa idem schovať do klubu UPSide. Marek Madro z Internetovej poradne pre mladých, ktorá klub založila, mi robí kávu a podá deku. „Dnes nekúrime, máme otvorené až v stredu,“ hovorí. Priestor je príjemne farebný a svieti novotou, otvorili ho len koncom novembra. Všetok nábytok si vyrobili svojpomocne z paliet, ušili aj matrace a taburetky. Tak, ako v ostatných nízkoprahoch, nechýbajú tu spoločenské hry. Za neako barom je miestnosť na poradenstvo.

S nápadom robiť nízkoprah na Obchodnej oslovil Mareka Magistrát. Hoci samospráva by podľa zákona mala podporovať nízkoprahové aktivity, takáto iniciatíva je zriedkavá. Mesto chcelo pokryť lokality, kde majú prob-

Súčasťou terénnej práce nízkoprahov je aj nadväzovať rozhovory s deťmi na sídlisku. Vpravo Zuzana Milátová z petržalského klubu Kaspian.

lémy s mladými a vedia ich riešiť len zásahom polície – Obchodná, Poštová a Námestie slobody. Nakoniec aktivitu prejavilo Staré Mesto a dohodlo zľavu na nájom od súčasného majiteľa objektu, z ktorého sa stal nadšený podporovateľ klubu. Medzičasom sa konali komunálne voľby a UPSide zatiaľ nemá zmluvu so Starým Mestom ani Magistrátom.

Zvláštnosťou UPSide je, že nepracuje s komunitou, ktorá v lokalite býva. Zameriava sa na mladých od 16 do 30 rokov, ktorí prichádzajú na Obchodnú ulicu najmä v piatok a v sobotu večer za zábavou. Počas prevádzky je tu 5 pracovníkov, ktorí s mladými aktívne trávia čas, hrajú hry, rozprávajú sa, môžu poskytnúť poradenstvo. Mladým chcú dávať možnosť prejavovať sa. Marek vysvetľuje: „Mali sme koncert, cez prestávku si jeden chalan zobral gitaru a hral. Spýtali sme sa, či sa mô-

zateplený panelák s krásnou predzáhradkou. Sme uprostred funkčného sídliska a vidíme obrovské rozdiely v obyvateľstve cez ulicu. Barbora hovorí: „Tam sa deti vozia na bicykloch, a skáču cez švihadlo, na našej strane je šedivé, bezpodnetné prostredie, kde užívateľia drog zháňajú peniaze na drogy a deti sa hrajú tak, že vytrhávajú káble zo zeme.“

MIXklub je priamo v jednom z vchodov Pentagonu. Pri nízkoprahoch je miesto najdôležitejšie, stačilo, aby centrum bolo o dve ulice ďalej, a deti by už mohli mať zábrany prísť. Veľký priestor ponúka bezpečné prostredie na hry. V oddelenej miestnosti prebieha individuálne doučovanie a ďalšia je určená pre rodinné centrum MIXáčik. To vzniklo z potreby pracovať aj s menšími deťmi, ktoré sem často prichádzali so súrodencami. Dieťa do troch rokov musí prísť v sprievode rodiča

cípmi sú napríklad: tempo určuje dieťa, zmena je možná, ale aj oddelenie toho, čo sa týka vás a čo sa týka dieťaťa. „Aj keď mi niekto nadvá, viem, že to nie je o mne,“ vysvetľuje Barbora. „Toto je džungľa, hierarchicky usporiadaná. Krik a bitka je vzorec správania pre deti, ktoré tu vďaka tomu prežívajú. Rozhovormi sa pracovníci snažia tieto vzorce zmeniť. „Čo by si teraz potreboval, keď si ho kopol?“ „Aby ma nebúchal po hlave!“ „A ty, čo potrebuješ, keď si ho buchol po hlave?“ „Aby si ma všimol!“ „Dalo by sa to spraviť inak?“

„My sme sprievodcovia, sprevádzame deti na určitej časti ich života ako profesionálni kamaráti,“ rozpráva o úlohe pracovníkov v centrách Barbora. „Všetky aktivity sú prostriedkami na nadviazanie vzťahu, pri Človeče sa rozprávame, ako sa má dieťa v škole, ako to má doma, hovoríme o veciach, ktoré dieťa

Umiestnenie je dôležité. Stačí, aby centrum bolo o dve ulice ďalej, a deti by mohli mať zábrany prísť.

žeme pridať, zobrali si bongá. Všetci sa super bavili a chalan ukázal, čo vie.“

Pred otvorením klubu zakladatelia obiehalí podniky na Obchodnej a vysvetľovali im význam svojej aktivity. Stretli sa s pochopením a podporou. Marek hovorí: „Mladí sa chcú venovať rizikovým veciam. Bolo by naivné myslieť si, že odstránime vandalizmus alebo mladí prestanú piť alkohol. My im ponúkame atraktívnu alternatívu. Vandalizmus sa neobjaví desaťkrát, ale len osemkrát, rizikové správanie sa posunie na neskoršie. A keď o desiatej večer UPSide zavrieme, idú na ten džús s vodkou do baru alebo krčmy.“

rodinná terapia uprostred džungle

Sedím s Barbarou Brichtovou, koordinátorkou nízkoprahových centier MIXklub a MIXáčik, ktoré sú projektmi Detského fondu Slovenskej republiky, priamo v budove tzv. Pentagonu vo Vrakuni. Pozeráme sa z okna na

alebo staršieho člena rodiny. Rodičov pracovníci nenásilne, prostredníctvom rozhovorov, učia vytvárať si vzťah k dieťaťu a hrať sa s ním. Je však tiež priestor na to, aby si mamy oddýchli a porozprávali, ako sa majú. Pracovníčky s nimi riešia problémy s bývaním, partnerskými vzťahmi, ale aj s výchovou. „On je taký zlý,“ povie klientka na svoje malé dieťa. „Deti nie sú zlé, skús hľadať, prečo sa na teba hnevá,“ hovorí pracovníčka klubu. „Pozri, ako reve.“ „Pozri, ako sa na teba pozerá, ako ťa potrebuje a miluje!“

Staršie deti prichádzajú samy. MIXklub je tu už 10 rokov a postupne si vybudoval dôveru detí a celej komunity. Barbora hovorí, že pre deti v Pentagone je MIXklub niečo výnimočné. Nielen hračkami a hrami. Sú tu ľudia, čo dieťa rešpektujú, prijímajú a ocenia. Pracovníci MIXklubu a MIXáčika sa snažia s deťmi pracovať pomocou rodinnej terapie podľa modelu Virginie Satirovej. Základnými prin-

ohrozujú ako drogy alebo nezdravé vzťahy.“ Podľa Barbory si často myslíme, že za všetko môže niekto iný. V MIXklube sa snažia deti viesť k tomu, aby si uvedomili vlastnú zodpovednosť. „Tým, že si náročky zničil hračku, si sa rozhodol, že tu v Klube nebudeš.“ „Chceš tu byť? To znamená, že si sa rozhodol, že ju opravíš.“

Barbora hovorí, že 70 až 80 percent ľudí v Pentagone sa snaží žiť normálny život. Zamýšľa sa: „Do akého percenta je možné ozdraviť spoločnosť? Kde mám začať, aby som tomu pomohla? Mám začať s tými, ktorí si nevedia poradiť, alebo s tými, ktorí si vedia?“ A potom dodá: „Vieš, čo je pre mňa úspech? Keď si raz dieťa na mňa spomenie v náročnej situácii a povie si: Barča mi povedala, že to sa dá riešiť aj takto... Alebo aj keď len v obchode namiesto nadávok povie Dobrý deň, prosím si štyri rožky, ďakujem, dovidenia.“

Autorka je spolupracovníčka .týždňa ●

dokumentárny fotograf časopisu .týždeň

MATÚŠ ZAJAC

vydal knižku **out** dotýkajúcu sa života komunit **mimo** majoritnej spoločnosti

- štyri roky fotografovania
- deväť esejí
- sedem ocenení

knihka vás vtiahne do meditácie obrazu a pre väčšinu do neznámeho života

